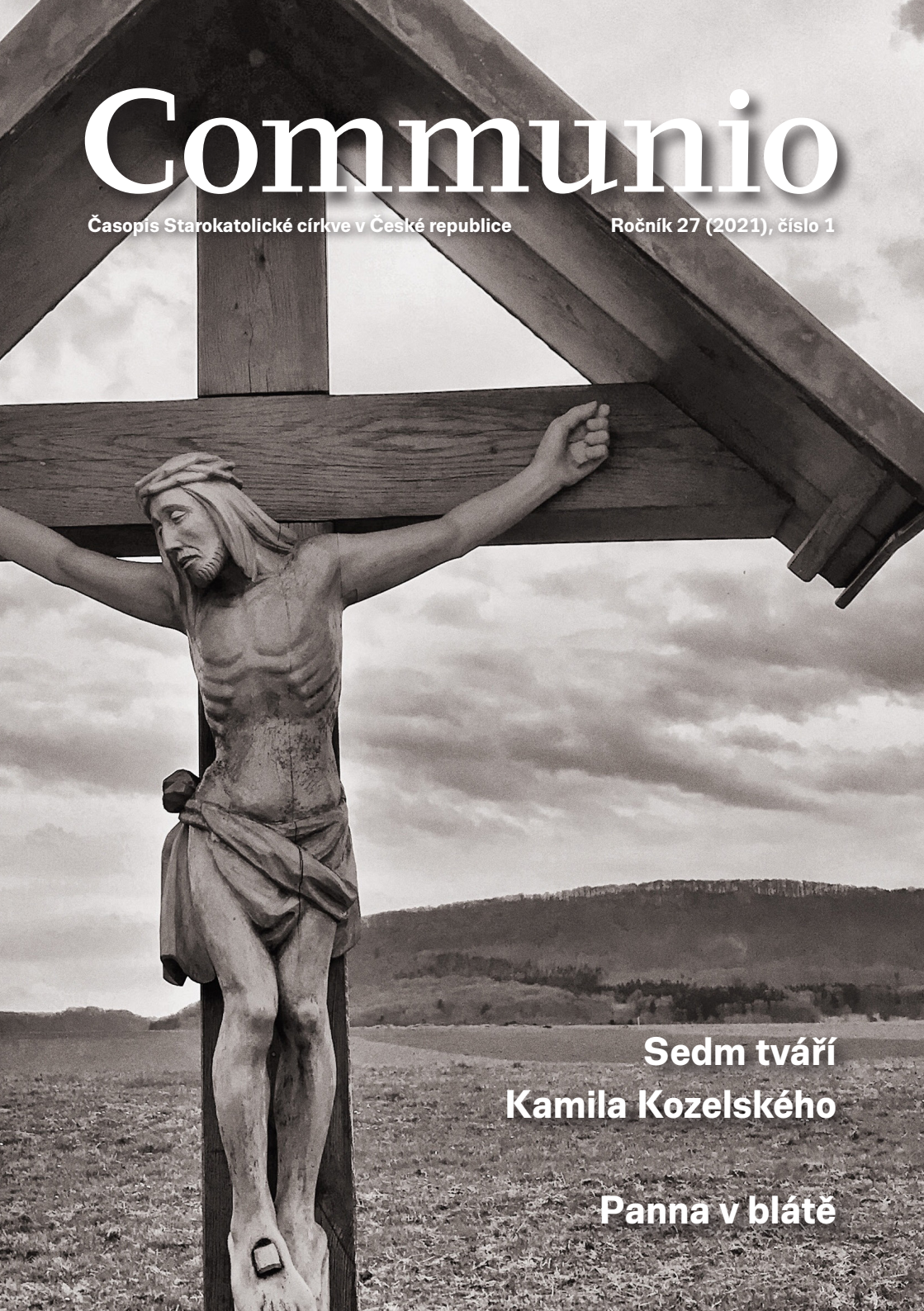

Communio

Časopis Starokatolické církve v České republice

Ročník 27 (2021), číslo 1

**Sedm tváří
Kamila Kozelského**

Panna v blátě

Obsah

- 2 Dum spiro, spero
4 Sedm tváří Kamila Kozelského
9 Kázání biskupa Pavla na kněžské svěcení
11 Prach jsi...
15 Sub palma virtutis
17 Panna v blátě. Poznámky ke *Cantigas de Santa Maria*
23 Osmisměrka
24 Veselte se, andělové, aleluja
-

Communio

Časopis Starokatolické církve v České republice
Ročník 27 (2021), číslo 1

Vydává Starokatolická církev v ČR,
Na Bateriích 27, Praha 6, 162 00

ISSN 1805-1243

Registrační číslo MK ČR E 20002

Redakční uzávěrka 15. 1. 2021

e-mail: stkat@starokatolici.cz, www.starokatolici.cz

Připravila redakční rada ve složení:
Lukáš M. Vytlačil, Kamil Kozelský, Petr Jan Vinš

Názory autorů nevyjadřují stanovisko redakce,
za obsah příspěvků zodpovídají autoři.

Náklady na výrobu čísla činí 20 Kč.

Děkujeme za příspěvek na papír a tisk.

Neoznačené fotografie archiv redakce.

Úvodník

Milí bratři a sestry v Kristu,

dostává se vám do rukou skromný společník pro příští týden v podobě prvního letošního čísla *Communiae*. Jeho obsah byl dokončován v nejčerstvějších dozvucích doby vánoční, současně jsme však do 27. ročníku našeho časopisu vstoupili s oživenou grafickou podobou. I v době digitálních technologií, kdy jsme zvyklí přijímat informace takřka okamžitě, má *Communio* důležitou roli reprezentačního média, které je sice určeno primárně členům církve, pro ostatní však zároveň představuje jedno z oken do našeho českého starokatolického světa. Cílem změny tedy bylo vtisknout časopisu graficky atraktivní podobu v kvalitním zpracování, která by odrážela tuto reprezentační funkci. Samotná grafika však musí jít ruku v ruce s kvalitními příspěvky, jinak by byla jen prázdnou skořápkou. Rád bych proto na tomto místě zároveň poděkoval jak autorům, tak zejména kolegům z redakční rady, s nimiž už rok společně pracujeme na koncepci a obsahu jediného starokatolického časopisu v České republice.

Bylo-li důležitým tématem minulého čísla jáhenské svěcení Noemi Kosourové, tentokrát se ohlédneme za kněžským svěcením Kamila Františka Kozelského. Povolání do kněžského stavu je radostí a požehnáním celé církve, zejména když se jedná o člověka tak činorodého a pra-

covitého. Tyto vlastnosti patří mezi důležitou výbavu dělníků na vinici Páně, neboť jejich práce je často nesnadná a plná nejrůznějších obtíží jak při duchovním vedení věřících, tak i ve vlastním životě. Sedm Kamilových tváří vám představíme v rozhovoru, který připravila Darina Bártová.

Obsah dále nabízí také několik duchovních zastavení k postní době i Svátému týdnu. Vedle úvodního pozdravu biskupa Pavla jsme pro vás připravili zamyšlení nad tématem smrti a úvahu nad symbolikou Květné neděle. Literární historik Matouš Jaluška z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky pak v historickém exkurzu představuje jednu z podob mariánské zbožnosti, která je zachycena ve slavném středověkém kodexu *Cantigas de Santa Maria*. Na samém konci se pak symbolicky nachází velikonoční píseň, která toto číslo tematicky uzavírá mezi Popeleční středem a slavností Zmrtvýchvstání Páně.

Požehnaný a klidný postní čas.

Lukáš M. Vytlačil
šéfredaktor

Dum spiro, spero

Postní pozdrav biskupa Pavla

Milí přátelé, sestry a bratři,

dum spiro, spero – dokud dýchám, doufám – je starověké latinské rčení připisované Ciceronovi, které vyjadřuje lidskou životní naději. Dokud jsme tady na tomto světě, dokud dýcháme, žijeme s nadějí, že naše další dny a roky prožijeme ve zdraví a spokojenosti, že život má smysl, který objevujeme v jeho všednodenních i svátečních chvílích, že naše vztahy mají perspektivu a že to, co děláme, má účel a význam.

*... ani drobné
nepohodlí, dokonce
ani životní tragédie
nemají v drtivé
většině případů
takovou sílu, aby
nám vzaly radost
z dalších dní...*

Samozřejmě, že se nám v tom všem objevují nežádoucí šumy – děje našich životů se vždy neodvíjí podle našich snů, jsme poměrně „kompetentní“ v tom komplikovat sobě i lidem ve svém okolí život, stejně jako jsou ti kolem nás způsobilí v tom komplikovat život nám. Ale ani drobné nepohodlí, dokonce ani životní tragédie nemají v drtivé většině případů takovou sílu, aby nám vzaly radost z dalších dní, aby nás ušlapaly v depresích a sebraly nám chuť žít a doslova nám vzaly dech – a s dechem nadějí, neboť dokud dýcháme, doufáme.

Lidský život je nepředstavitelný bez výhledu do budoucnosti a bez naděje, že budoucnost, prostor, do kterého denně znovu a znovu vstupujeme, je zemí zaslíbenou, místem, kde se vyřeší těžkosti světa, oázou odpočinku a laskavého přijetí. My, kteří žijeme v náboženském kontextu, vidíme tuto naději ve Stvořitelově plánu s naším světem a jedním každým člověkem, ale i ostatní lidé dobré vůle, kteří s námi tuto naději nesdílejí, přesto žijí s nadějeplným očekáváním svých

dalších dní, věří v budoucnost a pracují pro to, aby budoucnost byla lepší, než co minulo.

Biblické starozákonní i novozákonní texty, které budeme v průběhu postních týdnů číst, nám tuto odvěkou lidskou nadějí a touhu po životě znovu připomenou. Potkáme se se spravedlivým Noemem, který byl milý Bohu a přežil potopu. Budeme slyšet příběh Abraháma a Sára, kteří zestárlí a beznadějně bezdětní se stanou rodiči hlučícího davu pronárodů, jak říká Bible. V biblickém příbězích potkáme rovněž Mojžíše, toho, který Izrael vyvedl ven z Egypta a seznámil svůj národ s příkázáními, jejichž dodržování podporuje zdravý život a která jsou dodnes i pro nás zásadními náboženskými a etickými apely. V příběhu o vztyčeném bronzovém hadu na poušti pak znovu objevíme, že Hospodin, navzdory tomu, že lidé příkázání nerespektují, je vynalézavý, aby lidé mohli dál žít a zachránit se, i když mají k smrti jen krůček. A u Jeremjáše se závěrem postní doby dočteme, že Bůh pro svůj lid, ke kterému se s nadějí počítáme, má plán, podle kterého každý zbožný pozná Boha osobně, ve svém srdci, nikoliv jako nějaké teoretické vyučování, nýbrž jako osobní zkušenost.

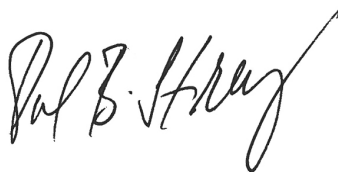
I letošní postní doba je dobou naděje, navzdory všelijakým problémům, které nás a naši společnost sužují. V minulosti na tom lidé v důsledku nedostatečných znalostí a technologií, agresivních a primitivních vládců, válek a epidemií byli násobně hůře, než jsme nyní my. Vzpomeňme tedy i na ně, kteří dýchali před námi a měli naději, vzpomeňme na ty,

*I letošní postní
doba je dobou
naděje, navzdory
všelijakým
problémům,
které nás a naši
společnost sužují.*

kteří nám předali dech a s ním i naději, protože tak to má být: dokud žijeme, doufáme. I to jednou skončí, ale do té doby máme dost co dělat – s nadějí vstupovat do budoucnosti, ve které se jednou setkáme se svým Stvořitelem, tehdy „Už nebude učit každý svého bližního a každý svého bratra: ‚Poznávejte Hospodina!‘ Všichni mě budou znát, od nejmenšího do největšího z nich, je výrok Hospodinu.“ (Jr 31,34)

Přeji Vám i Vaším blízkým pokojnou a užitečně prožitou postní dobu roku 2021.

biskup Pavel B. Stránský

Sedm tváří Kamila Kozelského

Je 3. října 2020 odpoledne. Sedím pár set kilometrů od Prahy, ve vesničce Staříč. Koukám do koruny mohutného stromu. Za zády, ze zapůjčené fary, se ozývají šoupání židlí, cinkot sklenic a tlumený šum hovoru. I tady venku sedí lidé v přátelském hovoru. Někteří místní, jiní z Tábora, Šumperka, Ostravy, Brna, Prahy... Všichni se sem tentokrát sjeli kvůli jednomu člověku. Chci vám jej představit tak, jak jej mnozí znáte a mnozí nikoli.

Mnoha lidem v církvi se spolu s Tvým jménem automaticky vybavuje Týden duchovní obnovy. Vnímáš to jako klišé, nebo jako svým způsobem značku kvality?

Nevím, takhle mě o tom ještě nenapadlo přemýšlet. TDO vzniklo chvíli po tom, co jsem poprvé přišel do církve, ale tehdy zcela bez mého přičinění. Bylo to velmi spontánní. Bral jsem to jako fajn možnost poznat další starokatolíky a možná se trochu více dozvědět o našich specifikách. No, ten první ročník měl takovou rodinnou atmosféru, žádná drsná teologie, ani duchovno. Jen ty děti tam byly takové bezprizorní. Tak jsem si řekl, že by je mohly bavit ty hry, co znám. A to byla past. Příště už se bralo tak nějak samozřejmě, že připravím program pro děti (smích). Ale popravdě, nijak jsem se tomu nebránil. Je to pro mě relaxace. Jenže časem jsem chtěl být trochu i na tom programu pro dospělé a bilokaci ještě nezvládnou, takže díky Bohu za bráchu. I když časem toho na mě přešlo více, jsem rád, že to je pořád společná práce více lidí. Kdybych na to byl sám, asi by mě to docela děsilo. A jestli je to značka kvality, to nevím. Pořád se to učíme, tak vždycky jen doufám, že lidé budou chá-

paví a omluví případné nedostatky. Ten jeden týden v létě už bych si ale asi jen těžko odříkal.

Pro ty mladší jsi pak v souvislosti s TDO jeden z těch pánů, co tam mává mečem...?

To už právě ani moc ne. Už jsem se posunul více do organizace a taky si více užívám ten duchovní program. A za druhé jsem z toho už vypadl. Když se snažím něco s bráchou secvičit, tak na mě on pak křičí, jestli ho chci zabít. A já nevím proč (smích). Ovšem ty rytířské ideály mám samozřejmě pořád rád. Ono když vyrůstáš jako nejmenší ze třídy, tak ta představa neohroženého válečníka je docela fajn kompenzace. Ale vážně, myslím, že dnešní doba je docela buranská a taky dost zbabělá. Na facebooku chrlí nadávky kdekdo, když nikdo neví, co je zač. Jo, takhle mít odvalu vystoupit veřejně, to už ne. A říci to ještě trochu kultivovaně, no, tak to jsme už v pohádce. Takže mi přijde důležité ukazovat dětem, že mohou mít trochu hrdosti a neznamená to hned, že budou namyšlené. Nebo že odvaha neznamená velkohubou nenávist, ale odhodlání postavit se vlastnímu strachu. Prostě trochu je inspirovat, aby

našly sebe samé. To samozřejmě jde najít i jinde než jen v rytířství. Třeba v kněžství.

Znám, i když ne z osobní zkušenosti, i jednu z tvých méně známých tvář. Co takhle Kamil – poutník?

Taky super pro hledání sebe sama. Ale zatím moc poutník nejsem. Spíše takový poutnický greenhorn. Pokud nepo-

čítám svoje vandrování, když mi bylo náct, tak mám za sebou jen pár takových těch hromadných zbožných poutí jako třeba do Medžugorje. To bylo už dávno, ale pokud chceš pobavit čtenáře, tak se mohu podělit o jednu příhodu. Šli jsme se skupinou na horu Križevac. Upozorňuji, že to bylo 30. prosince. Na vrchol vede křížová cesta. Po cestě jsme potka-

li františkánského mnicha, který kráčet na boso a ještě nesl nahoru kříž. Řekli jsme si ještě s dvěma přáteli, že to přece dáme taky. Nějak nám nedošlo, že mu asi nešlo o hec, ale o pokání. Inu, vyzuli jsme se a šli. Při každém zastavení se celá skupina modlila, nevím co, já se modlil, ať už se pohnou a už dojdeme nahoru, abych se mohl about. Ono v Bosně sněží málo, ale zrovna tam sníh byl a ta zima byla strašná. Prostě, není dobré si myslet, že duchovno je o heroických výkonech. O tom to opravdu není. No, a pak je tady ta cesta do Santiago de Compostela. Za tu jsem pořád vděčný, protože byla skvělá, se skvělými lidmi. A ta mše na břehu moře byla krásná. Co na tom, že byl právě odliv a místo moře, tam byla bažina plná chaluhy.

A málem bych zapomněl na skvělou pouť s Cezim, do Izraele. Tam byly pro mě tři silné momenty. Modlitba u Zdi nářků, připomínka křtu v Jordánu a mše v křížácké kapli. No vidíš a jsme zpátky u těch rytířů. No dobře, pořád mi ale chybí ta zkušenost naprosto osamělé cesty. Těšil jsem se, že jednu takovou spáchám před svěcením v rámci přípravy, ale corona a s ní související omezení mi to překazily. Jak víš, chtěl jsem se vypravit na františkánskou cestu do Itálie, tak uvidím, snad to vyjde na jaře.

Držím palce. Jo, a slyšela jsem (a už i ochutnala z tvé produkce), že ses dal na včelaření. Je to nějak u starokatolíků v módě, pokud vím. Co tedy tato tvoje tvář – Kamil včelař?

K včelaření mě přivedl strýc mé ženy. Občas jsem s ním zašel ke včelám a připadalo

mi to zajímavé. Navíc mám rád med. Ten má sice rád kdekdo, jenže já ještě chci být nějak komunitně užitečný. A protože mám velmi silný vztah k přírodě, tak se to včelařství nabízelo jako dobrá cesta. Včely jsou fascinující stvoření, úplně mi učarovaly. Tak se kolem včel motají docela fajn lidi. Mnohdy jsou pokud ne přímo věřící, tak otevření nějakému přesahu. Myslím, že za to mohou ty včely. Když sleduješ, jaký v úlu vládne dokonalý řád, tak se nelze ubránit myšlenkám na nějakého Tvůrce. Možná proto jsou někdy včely namalovány na obrazech svatých, jako symbol Boží přítomnosti.

A ten řád je opravdu úžasný. Třeba taková synodalita ve včelím provedení je fascinující. Když nejsou spokojené s matkou, jak klade, tak si vytvoří novou. Někde jsem četl, že pokud je shoda úplná, tak starou matku pak zabijí. Pokud ovšem shoda není jednoznačná, tak se stará matka se svými věrnými prostě vyrojí. To se mi stalo. Taky jsem kvůli tomu nestihl koronavirovou online bohoslužbu. Ráno mi volal kamarád, na jehož pozemku mám své úly, že se mi asi rojí včely. To jsem byl ale ještě jáhen, tak to se nějaká ta absence snese, no ale teď se budu muset s děvčaty dohodnout, že v neděli se prostě nerojíme.

Co tvá rodina? Jaká je tvoje tvář – Kamil manžel a otec?

No tak to je otázka spíše na mou ženu a děti. Kdysi jsem slyšel, že pokud existuje očištec, tak ti, kteří mají manželku a děti, tak už tam nebudou muset, protože si ho prožili už na zemi. Ale teď vážně. Řekl bych, že mám štěstí, že mám

hodnou manželku, která umí mávnout rukou nad mými vrtochy. Taký si vážím toho, že i když Monika církevní prostředí nepotřebuje ke štěstí tolik jako já, tak mi to mé nadšení toleruje a ještě mi vychází vstříc. Zrovna to, jak je to dnes připravené, je její zásluha. Navíc je realistka. To je skvělé, protože mě občas rozumně krotí v přílišném rozletu. Pokud jde o děti, vzpomínám si, že jsem nedávno říkal tátovi, že jestli jsem ho takhle rozčiloval, tak se divím, že mě nezabil. Na tváři měl výraz zadostiučinění (smích). Ve skutečnosti mám docela šikovné děti. Nejstarší Ríša se právě osamostatňuje. Má práci v polygrafickém oboru, který vystudoval a k tomu začal dálkově studovat vysokou. Prostřední Teo je ve třetím ročníku na šestiletém gymnáziu. Věnuje se gymnastice, hraje na saxofon, maluje a jeho nejnovějším koníčkem je vaření a pečení. Takže se teď máme docela dobře. Občas se ráno probudíme a zjistíme, že Teo přes noc upekl buchtu. A Berenika je takové veselé děvče, tančí latinu, maluje a krásně zpívá. Jednou se asi její manžel občas zapotí, protože už teď se nebojí argumentovat, když jí o něco jde.

Nedalo mi to, abych v tuto chvíli naše povídání nepřerušila a neodchýtila si ve všeobecném zmatku Kamilovy děti. Jak ony vidí svého tátu?

Teo: Táta je moc fajn, je hodný, ochotný, vtipný, dokáže dobře povzbudit i poradit, má dobré nápady, sice občas přehnaně přísný, lehce rozhněvatelný a náladový ale dá se to s ním vydržet. Obzvláště na něm obdivuji jeho pracovitost a spolehlivost v tom bych chtěl být jako

on, ale rozhodně bych nechtěl být tak tvrdohlavý jak on někdy bývá.

Ríša (v poklusu mezi rozvážením hostů): Můj táta mi pomohl tak, jako nikdo. Je občas tvrdý, ale díky tomu jsme se sourozenci schopní se prosadit. Můj táta je skvělý chlap.

Berenika (přerušila řádění na trampolině): Táta? Je milý, ale občas dost přísný. Jo, a chtěla bych být stejně zábavná jako on.

Vracím se k hlavnímu aktérovi, Kamilovi:

Tak to byly tvé zájmy a tvá rodina, ale čím se živíš? Co je tvá profesní tvář?

Pracuji jako obchodník s průmyslovou automatizací. To zjednodušeně řečeno znamená, že do továren prodávám tu elektroniku, která řídí výrobní linky. To není nikterak duchovní práce, ale čas od času se povede s některým ze zákazníků zabrousit i na duchovní témata. Většinou jsou pak překvapení, ale často je docela zajímavá, co to jsme za podivnou církev, o které nikdy neslyšeli. Na svěcení dnes přijelo i pár mých kolegů z firmy.

Poslední otázka: dneškem přibyla tvoje zbrusu nová tvář – Kamil kněz.

Bylo to překrásné. Musím říci, že jsem si to užil, jako už dlouho nic. Myslím duchovně. Asi to bude ještě doznívat, ale je to úžasný pocit, že jsem tam, kde mám být. Přitom nemyslím, že by se něco výrazně změnilo. Pořád budu jezdit do Těšína, pořád budu jezdit do Ostravy. A budu doufat, že nám tam Pán pošle lidi, kteří ve starokatolictví najdou svůj duchovní domov. Vlastně žádné další velkolepé plány nemám. Rád bych byl

dobrým knězem pro ty, kdo mě budou potřebovat. Zároveň chci ukazovat, že být knězem neznamená být odštěpen od reality. Mám rád poučku Tomáše Akvinského, že milost předpokládá přirozenost. Před Bohem jsme stejně vždy odhalení až na duši, takže nemá smysl si na nic hrát. Více vlastně nevím. Sám se nechám překvapit, k čemu mě Pán povolal. Pár lidí se mě ptalo, jestli se cítím být připraven. Ne, ale to stejně nikdy nebudu. Mám v úmyslu to nechat na Něm.

Jestli mě chce použít, jsem tady a budu se snažit mu to příliš nekazit.

A opět ticho. Koukám do koruny mohutného stromu. Co Kamilovi přát na cestě, která se mu otvírá? Snad... aby byl jako ten strom: pevný, stálý, vytrvalý.

Díky za rozhovor.

*Připravila Darina Bártová
Foto: archiv Kamila Kozelského*

Kázání biskupa Pavla na kněžské svěcení

3. října 2020

Milý Kamile Františku, je před tebou pracný úkol stát v čele poměrně malého lidu, který si navíc ještě musíš shromáždit, abys měl koho vést. – To měl Mojžíš o cosi lehčí, tam alespoň nějací lidé byli.

Je před tebou, jako konečně před každým z nás, kteří jsme položili ruku na pluh a zpátky se ohlížíme jen tehdy, když to druzí nevidí, poměrně dost práce, pokud ji budeš chtít dělat – ale je z toho cesta ven. Člověk může být i líným knězem. A jde to dokonce i v naší církvi – je to pak docela pohoda – nikdo po tobě nic nebude chtít, protože ví, že by to bylo k ničemu. – Mám o tebe strach – zejména proto, že vím, že jsi ten, který hoří a chce zapalovat. Mám o tebe strach, že nebudeš žít život líného velebníčka, ale vedle práce, rodiny, studia si nabíráš ještě pastevectví všelijaké Boží čeládky. – A zároveň, jako Mojžíš, děkuji Bohu, že mi posílá „staršího a správce lidu“, že odebírá něco z mého ducha a dává jej tobě.

Buď dobrým a spolehlivým starším. Přeji ti moc, aby ti služba dělala radost, abys byl dobrým průvodcem po poušti směrem k pramenům živé vody, k maně a křepelkám – aby lidé kolem tebe zažívali nejen cestu pouští, po které konečně jdou, ale také jistotu, že jim ukážeš cestu nasycení duše, že jim ukážeš, kudy k Bohu.

Milí přátelé, sestry a bratři,

na začátku jsme zpívali – dneska se to ještě může – Učiň mne, Pane, nástrojem, ať zářím tvým pokojem. – Ano, dnes v době vzrušené a neklidné, je Boží pokoj něco, co chceme a potřebujeme. Každou chvíli se na nás valí informace, kolik lidí onemocnělo, kolik jich zemřelo a určitě nám tyto zprávy nepřidávají na klidu. Je to doba celkově nepokojná. –

A podobně nepokojnou situaci zažíval Mojžíš – lídr izraelského exodu z Egypta – největší z proroků, který se s Bohem setkal tváří v tvář, a přesto je

slabý a cítí se nedostatečný pro úkol, pro který jej Bůh vybral. „Nemohu sám unést tento lid, je to nad mé síly,“ stěžuje si Mojžíš Hospodinu a volá o pomoc. – A pomoc mu přijde. Hospodin mu zjedná pomoc – ne magicky, nikoli nějakou pilulkou, injekcí či šňupnutím, ale skrze blízké lidi. – Jsou to, jak píše Bible „starší a správci lidí“ – ano, starší a zkušení, kteří se mají o ostatní starat.

Bůh tak Mojžíšovi pomáhá, aby dokázal dál být lídrem, ale protože vést celý lid je opravdu nad lidské síly, Bůh odebere Mojžíšovi něco z obdarování (ducha) a podělí dalších 70 spolupracovníků.

*Ježíš dobře ví,
že stát v čele
společenství věřících
je možná velké
požehnání,
ale určitě to není
med.*

O vedení lidí mluví také Ježíš v dnešním evangeliu – kdo se chce stát mezi vámi velkým, ať je vaším služebníkem, a kdo chce být první, ať je otrokem. – Ježíš dobře ví, že stát v čele společenství věřících je možná velké požehnání, ale určitě to není med. – Stejně jako Mojžíš potřeboval pomoc, protože na lid nezvládl být sám, stejně tak i společenství Ježíšových učedníků potřebuje zkušené „starší a správce lidu“, kteří budou skutečnými „služebníky, ano, dokonce někdy i otroky“.

A míváme s tím někdy obtíž – i já sám. Být v čele, to znamená schytávat první nápor větru, šlehání deštěm a rozličné jiné trampoty. Být v čele, to znamená muset se, chtít nechtě, zabývat i těmi, kteří klopýtají, remcají a rebelují, protože pokud oni nepůjdou dál, zůstanou na poušti a zahynou – ano, kdyby Mojžíš na poušti nechal všechny remcaly, šlo by se mu velice zlehka. Kdyby se vykašlal na všechny slabé a vrtošivé, zdá se, že do

vyvolené země by nikdo nedošel – vždyť Mojžíš sám přeci umírá na poušti – do země zaslíbené nevstoupil.

Být lídr – to si Kamil vybral, nikdo jej nenutil, ale přišel na to, že by to snad mohl zvládnout. K tomu možná i nějaký vnitřní hlas, kdo ví, promluvil... a církev souhlasila. Už jednou byl vybrán za služebníka – jáhna – a osvědčil se. A dneska se stává presbyterem – doslova starším. Už nebude jen tím, kdo pomáhá, ale tím, který s Mojžíšem také vede – do stává Hospodinova ducha vedení, aby šel v čele.

Ve společnosti i v církvi potřebujeme lídry. A jsou-li navíc ještě charismatičtí, tím lépe. Víme však, že samo charisma, myslím tím jistou schopnost okouzlit a strhnout druhé – nakonec vždycky nestačí. Je potřeba hodně vytrvalosti, houževnatosti, snášení nepohodlí, cestování, naslouchání, málo spánku, studování a čtení, odepisování na e-mail, dlouhé telefonáty a podobně. V církvi je to v tomto ohledu jako v politice – bez práce nejsou koláče – a nám přeci jde o to, abychom těch na poušti nechali co nejmíň, aby co nejvíc s námi došlo do země Kanaan. Chceme je tam dovést, a tak trochu doufáme, že Bůh nám dá, na rozdíl od Mojžíše, spolu s našimi spolupoutníky jednou vstoupit do zaslíbené země.

biskup Pavel B. Stránský

Prach jsi...

Všimli jste si někdy toho, že když přichází zima, konfrontuje nás liturgie se smrtí, stejně jako když zima odchází? Na podzim je to o památce všech věrných zemřelých, a na jaře pak snad ještě silněji o vstupu do období postu a na Velký pátek. Možná je tomu tak proto, že zima byla pro naše předky těžká a přežít ji nebylo samozřejmostí. Bylo dobré, aby si to připomněli a srovnali se s tím, že se jara dočkat nemusí. Na jaře pak nebylo od věci uvědomit si, že ačkoli přežili, ke smrti kráčí stejně. Přijde mi, že právě postní a velikonoční období se k rozjímání o konečnosti našeho pozemského putování hodí z celého roku nejvíce. Je zase více sluníčka, a tak nás to tak neseemele, jako by to hrozilo ke konci kalendářního roku. Také se připravujeme na připomínku nejúžasnější události v dějinách spásy, kdy Bůh vstoupil pro nás i do temnoty smrti a opět z ní vyšel. Smrt tak pro nás není beznadějným definitivním koncem. Stala se pro nás dveřmi do našeho skutečného domova.

Dovolte mi tedy, abych se zamyslel nad tzv. posledními věcmi člověka. O popeleční středě uslyšíme: „Pamatuj, že prach jsi a v prach se obrátíš.“ Je zvláštní, že tato slova slyšíme během náboženského obřadu, přičemž to bylo právě náboženství, které vedlo člověka k tomu, že začal své mrtvé obřadně pohřbívat...

Vezměme si to popořádku. Nejstaršími hrobovými nálezy v našem kulturním prostoru jsou hroby tzv. „skrčenců“ z období mezolitu (asi 8000–4500 př. Kr.). S přechodem od kočovnictví k usedlému zemědělskému způsobu života se začala měnit také kultura pohřbívání. Lidé byli pohřbíváni v mohylách, dolmenových nebo komorových hrobech. Dolmenové a zejména komorové hroby byly vybudovány tak, že umožňovaly opakované otevření a pohřbívání dalších lidí. Součástí pohřební „výbavy“ byly různé předměty denní potřeby, odznaky sociálního statu-

su, zbraně a také šperky. Ty byly mrtvému přikládány i v případech kultur, které své mrtvé pálily (např. na ostrově Gotland v dnešním Švédsku).

Ve vyspělých kulturách antických najdeme pestrou mozaiku pohřebních forem. Mohli bychom probrat egyptské pyramidy, mauzolea řeckých panovníků, chrámové hroby velkých vládců z oblasti tzv. úrodného půlměsíce či skrovnější šachtové a komorové hroby ze stejné oblasti. Také zde byla přikládána bohatá pohřební výbava. Jak víme, ta se často stávala kořistí vykradačů hrobů. Z archeologických nálezů lze vyvozovat také víru v jakousi formu posmrtného života, tento však byl často jen stínem skutečného života. Představy o tom, co se s lidskou duší děje po smrti, se nejen lišilo, ale také vyvíjelo spolu s tím, jak se kultury vzájemně ovlivňovaly. Archeologické průzkumy hrobek a pohřebišť

nám také poskytují bohaté informace o náboženských zvyklostech a kultech. Z vyobrazení se dají vyčíst informace o božstvu, kterému byla věnována hlavní úcta kmene, nebo naděje. Tak například vnitřní strana sarkofágu jednoho z faraonů pohřbených v údolí králů byla zdobena vyobrazením bohyně Isis, která jej zřejmě měla provést smrtí. Jindy zase můžou nálezy naznačovat rituální oběti, nebo magické praktiky. Některé nálezy např. naznačují, že v oblasti Palestiny byl rozšířen zvyk pohřbívát (zřejmě obětované) děti pod práh domu, snad proto, aby chránily obydlí.

Také pojetí smrti u Židů se vyvíjelo. Ani vyvolený národ nevěděl vše hned. Pro starověkého Izraelitu bylo Božím požehnáním, měl-li dlouhý život v hojnosti a s množstvím dětí. Smrt pak byla jakýmsi „stínovým“ pokračování života, kde nebylo možno nic konat. (Srov. Kaz 9,4 – 10) Bylo to jakési latentní bytí v „polospánku“, navíc však v odloučenosti od Boha. (Srov. Ž 88) Izraelské myšlení se vyznačovalo výrazným materialismem. Veškeré duchovní jevy Židé převedli do hmotných termínů, aby je byli schopni uchopit. To znamenalo, že Boží blízkost a požehnání spatřovali v pozemských dobrech. V dřívějších dobách proto vidíme jedinou naději v opětovném povolání k pozemskému životu na konci časů. (Srov. Jb 19,25) Proto Židé dbali na pohřby. Museli být pohřbeni správně a hrob musel být v pořádku. Zemřít bez naděje na řádný pohřeb byl vrchol potupy. (Srov. Ž 79,3; 2Mak 5,10) Šlo pochopitelně také o způsob smrti. Víme, že být ukřižován se rovnalo pro-

kletí, zbavení veškeré naděje. (Srov. Ga 3,13) Byl to až kontakt s řeckým myšlením, co v tomto směru obohatilo nejen eschatologii judaismu a posunulo víru Židů k naději na duchovní pokračování života u Boha. (Srov. 2Mak 7,9) Přesto však zůstává zachována víra ve vzkříšení jakožto znovuoživení těla. To se stane, až přijde mesiáš. Vejde tzv. Zlatou bránou a ti, kdo jsou pohřbeni před ní, vstanou mezi prvními.

Také křesťanství si ponechalo víru ve vzkříšení těla v poslední den, až Kristus přijde znovu. Proto bylo dlouho považováno za nekřesťanské pohřbívát žehem. (Tím druhým důvodem bylo, že tak pohřbívali pohané.) Tato víra nás vede k tomu, že také my se staráme o hroby svých blízkých. Návštěva hrobů pak není jen chvílí vzpomínky, ale projevem naděje v naplnění biblických příslibů. Pochopitelně, přístup ke smrti a pohřbívání se mění v jednotlivých regionech naší vlasti. Zatímco na Jižní a Střední Moravě jsou pohřby stále velmi důstojnou chvílí rozloučení včetně náboženského obřadu, nebo alespoň obřadu v krematoriu, v západní části Čech začíná být vzácností i to občanské rozloučení. Nejenže si lidé mnohdy nevědí se smrtí rady, ale také řeší finanční náročnost pohřbu. Zdá se, že kde není naděje na smysluplnost obřadního rozloučení, chybí i ochota pozůstalých investovat do něj „své“ peníze. Uznávám však, že jsem možná jen příliš skeptický. Přitom je zde jev, který působí až protikladně. Mnoho lidí neváhá zaplatit nemalé peníze na důstojný pohřeb svých zvířecích přátel. Zejména pokud jde o psy, jsou takovéto obřady

stále častější. Je při nich možné se setkat i s květinovými dary, což nemusí každému připadat smysluplné. To mi rozhodně nepřísluší hodnotit, každý má jistě právo dát najevo smutek. Ukazuje to však velmi rozdílné přístupy zastoupené v široké společnosti. Zatímco pro někoho nedává smysl obřad rozloučení se s blízkým člověkem, jiný spatřuje smysl i v tom, že se důstojně a obřadně rozloučí s milovaným zvířetem. Můžeme se jen dohadovat, jak velké procento těchto lidí tvoří ti, kteří jsou otevření nějakému přesahu.

Vraťme se však k pohřbívání lidí. Dnes je i v naprosté většině křesťanských církví přípustné pochovávat žehem. Nelpíme již tak na očekávání vzkříšení těla. Dokonce se domnívám, že jak je stále a často vyznáváme v krédu, stalo se jaksi bezobsažným. Nevím nakolik se běžný věřící zamýšlí nad formou našeho oslaveného bytí. Myslím ale, že nejsem nijak pesimistický, když neočekávám příliš velké procento. Věříme v pokračování našeho bytí. To ano. Jakousi formu si představujeme, ale hmotu si u toho zřejmě příliš nepředstavujeme. „Prach jsi a v prach se obrátíš.“ Tak co? Duše jde dále, nebo ne? To však našlapujeme někde na okraji dualismu. Duše je skutečností, hmota je iluzí, která končí. Křesťanství však vyznává, že jsme jednotou hmoty a duše. Ale nebojte, dále v téhle složité filosofii zacházet nebudu. Spokojím se s konstatováním, že skutečně můžeme vnímat jakési napětí mezi vírou ve věčný duchovní život u Boha a vírou ve vzkříšení těla, které již nepodlehne smrti. Zejména když jsme konfrontováni s moderní fyzikou, která, jak se zdá, neumožňuje racionálně

předpokládat neomezené trvání hmoty. Je to pro nás obtížné uchopit, ale pořád tady máme Vzkříšeného, který po svém zmrtvýchvstání dokonce jedl. (Srov. Lk 24,42-43) Byl tedy stále „hmotný“ a zcela hmotný vystoupil k Otci do slávy. (Srov. Lk 24,51) Tam, kde už od Velkého pátku byl „lotr“ s ním ukřižovaný, jehož tělo však zatím tlelo někde v hrobě. (Srov. L 23,43) Vysvětlení? Na to si zřejmě budeme muset počkat. Spokojím se s odpovědí apoštola Pavla: „Není jedno tělo jako druhé, nýbrž jiné tělo mají lidé, jiné zvířata, jiné ptáci, jiné ryby. A jsou tělesa nebeská a tělesa pozemská, ale jiná je sláva nebeských a jiná pozemských. Jiná je záře slunce a jiná měsíce, a ještě jiná je záře hvězd, neboť hvězda od hvězdy se liší září. Tak je to i se zmrtvýchvstáním. Co je zaseto jako pomíjitelné, vstává jako nepomíjitelné. Co je zaseto v poníženosti, vstává v slávě. Co je zaseto v slabosti, vstává v moci. Zasévá se tělo přirozené, vstává tělo duchovní. Je-li tělo přirozené, je i tělo duchovní.“

Doslova kouzelně si s tímto textem poradil C. S. Lewis ve svém „Velkém rozvodu nebe a pekla“. Popisuje duši tak, že se jeví jako hmotnější než hmota, jak ji známe. A vlastně proč ne? Ono asi všechno bude asi trochu jinak, než to známe, jedno však bude stejné. Bude to láska. Láska, která nás volá k tomu, abychom prokazovali tu poslední službu našim zemřelým; láska, která nás ujišťuje o oprávněnosti naší naděje; láska, která Ježíše povolala z hrobu do slávy a která jednou zavolá i nás.

Kamil Kozelský

Foto: Pexels.com

Sub palma virtutis

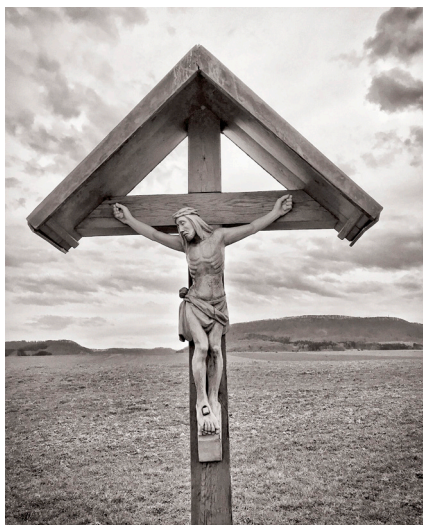
Malé duchovní zamyšlení na Květnou neděli

Palmové ratolesti patří mezi tradiční mluvící atributy, které byly známe a významově srozumitelné už ve starověku. Není tedy vůbec překvapivé, že se s těmito rostlinami setkáváme i v biblických textech, na jejichž základě se staly součástí křesťanské liturgiky a ikonografie. Neodmyslitelně patří zejména k tzv. Květné či Palmové neděli, kdy si připomínáme Ježíšův triumfální vjezd do Jeruzaléma a kterou zároveň vstupujeme do nejdůležitějšího období křesťanského roku – Svatého nebo též Pašijového týdne.

Jednou z dílčích tematických linií Svatého týdne, která se výrazně váže ke Květné neděli, je vrtkavost davu. Z Evangelii se dozvídáme o oslátku, které si Ježíš nechal přivést svými učedníky, aby na něm následně mohl vjet do bran Jeruzaléma. Evangelisté popisují také dav, který se při té příležitosti shromáždil. Lidé byli zvědaví na proroka a učitele, o jehož zázračných činech a zástupech, které ho následovaly, se mezi nimi nemálo mluvilo. Zvěst o tom, že se Ježíš blíží k branám města, rozčísila oponu všedního shonu umocněného tím, že se před svátky v Jeruzalémě shromáždilo též mnoho poutníků. Jak asi Mistr vypadá? Je to opravdu prorok, nebo snad dokonce Mesiáš, jak někteří říkají? Když ulicemi letěla zpráva o Ježíšově příjezdu, podobné otázky zcela určitě poháněly přirozenou lidskou zvědavost.

Shromáždění mu provolávalo slávu. „Požehnaný, který přichází ve jménu Hospodinově, požehnáno buď přicházející království našeho otce Davida. Hosanna na výsostech!“ (Marek 11:10) Verbální projev úcty však doprovázela také gesta. Lidé na cestu na znamení úcty poklá-

dali své pláště a zelené větve ze stromů a polí. (Matouš 21:8; dále též Marek 11:8) Evangelista Jan pak zmiňuje, že byl Ježíš uvítán palmovými ratolestmi. (Jan 12:13) Tímto slavnostním způsobem se vítali například králové vracející se z vítězných bitev. Ježíš tedy do Jeruzaléma vstupuje shromážděním lidí symbolicky oslavován pod palmou vítězství – *sub palma virtutis*.

Stačilo však jen několik málo dní a vše je zcela jinak. Ježíš stojí před Pilátem Pontským a ten stejný dav, který jej ještě v neděli nadšeně vítal, stojí proti němu. Není divu, že se při tom podivném divadle, plném urážek a výsměchu, sám Ježíš neubrání smutku a jisté rezignaci. Vždyť národ, k němuž byl Otcem poslán jako Spasitel, jej odmítne takovým hrubým způsobem. Dokonce si nakonec vykřičí propuštění Barabáše, zatímco on je vydán k ukřižování. Nejen zášť kněží a farizejů, ale i tato nestálost davu umožní, aby se naplnila prorocství a došlo k obětování toho pravého Beránka.

Tichým a němým svědkem proměny těchto několika dnů v Jeruzalémě jsou i ony palmové listy. Ještě v neděli byly atributem slavnostního vítání a teď už jen leží na cestě a kolem ní. Pošlapané a zaprášené. Stejně jako Spasitel, jehož příjezdu byly svědky.

Ratolesti, které žehnáme při liturgii Květné neděle, jsou později spáleny a z jejich popela budeme přijímat znamení kříže při Popeleční středě. Je to stále ten stejný koloběh pozemské pomíjivosti. Pomíjivosti života, lidské slávy i názorů. Tuto dočasnost absolutně přesahuje pouze Bůh, proto i Kristus ji překonal ve smrti a byl vzkříšen. Jedině On nám poskytuje naději na věčný život, který nepomíjí. Proto se musíme stále připravovat na jeho příchod. Nečekají se však od nás žádná velká gesta – vznešené mluvení o víře, fotografování s Biblí v krásných kulisách kostelů, zálibné setrvávání ve složité církevní hierarchii či vypjatě konfesionalistický antagonismus mezi různými denominacemi. Vždyť dav, který

Ježíše slavnostně vítal, jej stejně rychle opustil. Ten, kdo naopak prokázal upřímné služby, byly právě palmové ratolesti. Položeny na cestě, tlumily dopady kopyt oslátky na tvrdou cestu. A pak zde prostě zůstaly. Některé přímo na cestě, jiné odhozené lidmi či větrem někde poblíž.

Tento prach na palmových listech, prach z cesty i prach pozemského zapomnění, je pro nás symbolický. Spolu s mnohými podobnostmi v Evangelii nám připomíná skutečnou podstatu křesťanství a služby Kristu, kterou přijímáme spolu s křtem. Chceme-li skutečně být věrni Jeho cestě, musíme být připraveni snášet i těžkosti, nepohodlí, nepochopení či dokonce výsměch. Cesta víry není jednoduchá, stejně jako nebyla jednoduchá Jeho cesta mezi námi. Navíc nás často posílá do míst zajatých temnotou abychom tam přinášeli světlo naděje. A i přes všechny těžkosti takových úkolů a výzev si můžeme být jisti, že i když se nám to může někdy zdát nad naše síly, On nám poskytuje vše, co skutečně potřebujeme. Vždyť dal za nás to nejcennější, co měl – svůj vlastní život.

Na rozdíl od Ježíšových současníků, kteří se v ony turbulentní dny nacházeli v Jeruzalémě, je pro nás celý příběh Pašiového týdne i s dalšími událostmi dobře známý. Nechme se proto pozvat k tomu být nikoliv davem, jenž Pána hlasitě a okázale vítá, aby pak stejně rychle ve svém odhodlání ochladl, ale palmovými listy, které v prachu země připravují cestu tomu, který přichází do našich srdcí.

Amen!

Lukáš M. Vytlačil

Panna v blátě

Poznámky ke *Cantigas de Santa Maria*

Jakožto křesťanům nám přísluší vyrovnávat se s tradicí. S tím, co bylo říkáno našim předkům, dědům a babám, otcům a matkám, abychom mohli říct, co si o tom všem myslíme – a že si to myslíme proto, že ta stará slova známe, a že něco tušíme i o podmínkách v nichž byla vyřčena.

Co s tradicí mariánskou? S ohledem na dnešní podmínky a potíže se jeví slibně už tím, že jde o tradici bohatou na zázraky, tedy na přímé vstupy Boží moci do lidských dějin. Tu jsou zachraňováni konkrétní hříšníci v nesnázích, spása tu proudí na člověka tak výrazně, že si jí zkrátka každý musí všimnout. A navíc je to tradice sympaticky podvrtná, stačí si jen vzpomínout na Mariino *Magnificat* u Lukáše:

Svaté jest jméno [Hospodinovo] a milosrdenství jeho od pokolení do pokolení k těm, kdo se ho bojí. Prokázal sílu svým ramenem, rozehnal řady těch, kdo v srdci smýšlejí pyšně. Mocné sházel z trůnů a ponížené povýšil. Hladové nasytil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou. Ujal se svého služebníka Izraele, pamětliv svého milosrdenství.¹

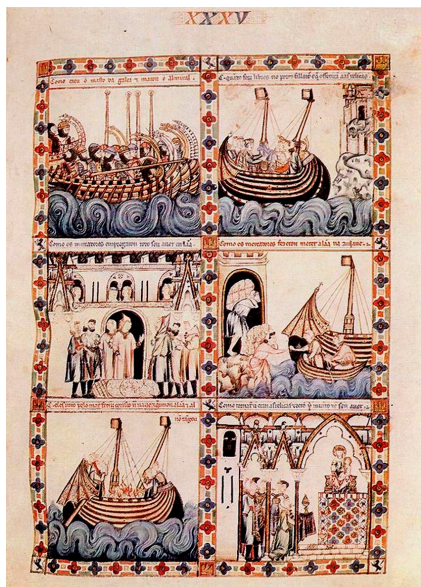
Podle jezuitu Víctora Codiny, jednoho z proponentů katolické teologie osvobození, vstupuje moderní mariologie vzešlá ze Druhého vatikánského koncilu do dialogu především s ostatními církvemi, kde hledá styčné plochy. Vedle toho je však potřeba, aby se obrátila i směrem

dolů, k lidovým formám religiozity, k Lukášovým „poníženým“ a „hladovým“, k „chudým“, kteří pomoc církve a Otce Ježíšova potřebují nejpálčivěji. Codinův programový esej na toto téma, příznačně nazvaný „Marie vzešlá z chudých“ (a ne třeba „pro chudé“), tak prezentuje Boží rodičku jako „znamení a svátost něžného vztahu Boha k ubožákům“ a ztělesnění „Božího triumfu, který se děje ve slabosti, a skutečnosti, že Bůh straní trpícím.“² Tato Marie má nepochybně blízko k bídě světa, ke všelijakému bahnu.

Marie, jak ji známe z dějin naší kultury, však obvykle „z chudých“ nevzchází. Středověká mariánská bratrstva, o kterých na jednom místě Codina hovoří, jsou obvykle tvořena dobře zajištěnými měšťany, řemeslníky a kupci. A mezi největší propagátory mariánského kultu ve vrcholném středověku patřili panovníci – francouzský Ludvík IX. Svátý (†1270),

2 Víctor Codina: *Mariologia desde los pobres*. Pastoral Popular 37, 1986, č. 3, s. 43–50. Online: <www.servicioskoinonia.org/relat/139.htm>. Pro přehled o roli Marie v rámci teologie osvobození viz Bertrand de Margerie: *Mary in Latin American Liberation Theologies*. Marian Studies 38, 1987, s. 47–62. Online: <ecommons.udayton.edu/marian_studies>.

1 L 1,49–54. Český ekumenický překlad, mírně upraveno.

Cantigas de Santa Maria
(zdroj: Wikimedia Commons)

uherský Ludvík I. (†1382) spojený se štyrskou Mariazell, či Alfons X. (†1284), král Kastilie a mezi lety 1257 a 1275 rovněž král římský, který nechal na svém dvoře složit soubor čtyř set písní o Marii a jejích zázracích, ve kterém na sebe sám bere masku mariánského trubadúra.³ A právě na Alfonsovy *Cantigas de Santa Maria* se nyní zaměříme. Sbíhají se v nich vlákna několika tradic vyprávění o zázracích vykonaných Bohem skrze Marii. Jsou pokladnicí příběhů ze všech koutů světa a (díky tomu, že byly v příslušných rukopisech z Alfonsovy královské dílny

pečlivě opatřené notací) rovněž představují nepominutelný korpus písňových melodií z vrcholné středověké západní Evropy. Zachovaly se ve čtyřech pečlivě vyvedených kodexech, pracovali na nich ti nejlepší básníci, jaké se králi Alfonsovi podařilo sehnat, a přece i v těchto *Cantigas* často sáhneme do bláta, jak vyplývá i z letmé četby. Codinova představa Marie jako pečeti na Boží smlouvě s utiskovanými tedy možná platí i zde. Uvidíme...

Ve třísté první písni kompletního souboru *Cantigas*, jak jej zachytil tzv. rukopis E, chovaný dnes ve španělském Escorialu,⁴ se vypráví o pomoci poskytnuté nečekanému příjemci – odsouzenému zločinci. První odstavec vysázený kurzívou představuje refrén, který se opakuje po každé řadové sloce.

Ačkoli všechny zázraky Panny Marie mají tutéž podstatu, ona sama je často mění, aby předvedla svou výjimečnost.

A proto jednou Panna ve svém velebném chrámu ve Villa Sirga předvedla slavný zázrak pro uvězněného panoše, který ji ve vězení úpěnlivě prosil, aby jej osvobodila z onoho tuze tvrdého zajetí.

Ležel v Carriónu spoutaný v těžkém železe a řetězech, neboť se dopustil zločinu, za který ho očekával trest smrti. Přitom se však postil o každém dni zasvěceném Panně Marii a doufal v její dokonale spravedlivé milosrdenství.

3 Pro zevrubnější úvod do tématu viz *Sto písní o Marii. Toledský kodex Cantigas de Santa Maria krále Alfonse X. Učeného*. Přel. Matouš Jaluška. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2019, s. 9–90.

4 Podle klasického systému editora Waltera Mettmanna značíme tuto píseň CSM 301, incipit *Macar faz Santa Maria miragres dúa natura*.

Když se dozvěděl, že je odsouzen k smrti, prolil očima mnoho slz a začal hlasitě kvílet se slovy: „Ach, Panno Maria, ty, jež jsi světlem a útěchou pro nešťastné, zachraň mě z této nouze –

– a nenech mě zahynout zde ve vězení, ani podlehnout tak krutému rozsudku, ale pomoz mi ve svém milosrdenství bez ohledu na můj hřích. Pokud jsem tě někdy něčím urazil, kéž je mi odpuštěno, a slibuji, že se od nyníška zdržím všech bláznivín.“

Když to dořekl, Královna nebes se před ním zjevila i s početným vojskem andělů, které vzala s sebou. Vzala ho za ruku, rázem ho vysvobodila z želez a k tomu pravila: „Vyjdi ven z tohoto temného žaláře.“

Kastilský král Alfons X. Moudrý na iluminaci z roku 1283 (zdroj: Wikimedia Commons)

Panoš v tu chvíli poznal, že je osvobozen z pout, v nichž tam ležel. To se stalo hned poté, co usnul, a když se probudil, zjistil, že je ve Villa Sirga a byl si jist, že ten zázrak způsobila Panna ustavičné dobroty.

Všem lidem, kteří se v tu chvíli nacházeli v chrámu, byl dán důkaz pravosti toho zázraku, neboť jej viděli, jak se nečekaně objevil před oltářem, v ruce držel pouta a jeho údy byly zcela neporušené. A tak všichni vzdali chválu svaté a čisté Panně.⁵

Podle refrénu obsahujícího obvykle jádro sdělení písně, které si má posluchač či zpěvák vrýt do paměti, mají všechny Mariiny zázraky tutéž podstatu (*natura*), projevují se však různými způsoby. Svěťice je sama mění, aby ukázala svou výjimečnost (*apostura* – slovo lze přeložit i jako „elegance“ či „krása“). V tomto konkrétním případě spočívá zřejmě tato překvapující proměna v tom, že se tu odsouzenci děje totéž, co se dělo s vězněnými apoštoly v novozákonních Skutcích. Řetězy mu padají z rukou, je osvobozen a zázračně přenesen do bezpečí.

Městečko Villa Sirga, dnešní Villalcázar de Sirga, leží na severu Staré Kastilie. Vede tudy jedna z oblíbených poutních cest do Santiaga de Compostela. V místním chrámu „Panny Marie Bílé“ (Santa Maria la Blanca) byl pohřben Alfonsův bratr Filip a místo je oslaveno i v jiných písních z Cantigas. Právě tento zázrak

5 Překlad dle edice Waltera Mettmanna upravené Andrewem Cassonem. Online: <<http://cantigasdesantamaria.com/csm/301>>.

mezi nimi vybírám především pro jeho zdánlivou obyčejnost, která se nicméně v tom, co se děje, na úrovni příběhu, dotýká biblického textu a vyprávění o pravěku církve. Jako by se tu říkalo: každý, kdo se obrátí k Marii a zavolá na ni ze svých útrap (ať jsou tyto útrapy jakkoli zasloužené), bude moci zažít to, co zažívali prvotní křesťané.

A kdo takto mocnou paní nějakým způsobem zklame, bude potrestán. Odnesou ho snad čerti do pekelného ohně? I to se v písních o Mariiných zázracích občas stane, obvykle jsou však způsoby disciplinace podobně nenápadné, jako byl zázrak z Villa Sirgy. Hned v následující písni, třísté druhé,⁶ se o tom vypráví:

Matka Ježíše Krista, Paní šlechetných skutků, nesnese, aby se v jejím domě kradlo nebo sprostáčilo.

A to vám doložím jedním převelikým zázrakem učiněným Pannou Marií z Montserratu, který mi vylíčili lidé bezvadné pověsti a dokázali mi jeho pravost. Ti mi vyprávěli, co učinil jeden zlostník, aby předvedl svou zlobu.

Ten muž dorazil na ono místo spolu s mnoha jinými poutníky. Seznámil se přitom s jedním mužem a učinil jej svým společníkem. Když se setmělo, ukradl tomu muži peníze z měšce na almužny a obohatil se jimi.

Ráno se ti, kdo tam spali, vydali hned po mši ven z kostela. Tento muž však před zraky mnoha lidí ne-

byl schopen vyjít, neboť Panna Maria, která s Bohem trůní na výsosti, nechtěla, aby se tak stalo –

– dokud se ten člověk nezačne upřímně kát a plně se nevyzpovídá a nevrátí svůj lup v plnosti tomu druhému a přede všemi se nevyzná z toho, jak hřešil a jak se nyní za své zlé skutky stydí.

To vše se stalo, neboť si to přála pravá a milosrdná Matka Boží, svatá a spravedlivá, neboť ona nedovolí, aby se v jejím domě děly nevhodné věci a drobné krádeže.

Zde, v katalánském Montserratu, na tradičním poutním místě mimo Alfonsovu vlastní doménu, jde o Mariinu čest. A rovněž, ač to není na první pohled patrné, rovněž o čest trestance zlodějčeka. Ten přece ztuhl na místě, jako by byl na pranýři. Je fixován, neviditelně spoután a vydán na milost kolemjdoucím včetně onoho poutníka, jehož v noci okradl. Předchozí příběh jako by byl obrácen a když i zde nakonec Marie trpícímu vězni zprostředkovává svobodu, nestáčí jí pouhá prosba o pomoc či příslib obrácení, ale vyžaduje platné pokání. Zločin, který se stal v jejím vlastním prostoru, působí jako přímá urážka. Tu je třeba odčinit a teprve pak očekávat nový proud milosrdenství. I s takovým nactiutrhacem však svěťice komunikuje, neštítí se ho.

Cantigas neobsahují jen vyprávění o zázracích (*cantigas de miragre*), ale také takzvané „písne chval“ (*cantigas de loor*). Ty v sérii písní obvykle stojí na desítkových pozicích a obohacují texturu zpěv-

6 CSM 302, *A Madre de Jesu-Cristo, que é Sennor de nobrezas*.

STO PÍSNÍ O MARIÍ

Toledský kodex *Cantigas de Santa María*

krále Alfonse X. Učeného

Kniha *Sto písní o Marii* od Matouše Jalušky, kterou vydalo v roce 2019 vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

níku o lyričtější pasáže či teologičtější obsah. Obě výše uvedené písně předchází na třísté pozici v rukopisu *E* následující „chvála“, kterou lze číst jako podklad pro příběhy o dvou osvobozených:⁷

Člověk by měl pořád hojně chválit Pannu Marii a hlásat její dobrotu.

Vždyť navýsost rozumná musí být ta, již si za svou Matku ráčil vybrat Bůh, který je zároveň jejím Otcem a ona jeho dcerou a služebnicí, ctě-

nou a milovanou tak, že nemá sobě rovné. Je vážená a velebená a zůstane takovou, dokud potrvá on.

Rovněž musíme chválit tu, pro kterou si nás Bůh hledí a díky které nám odpustí hříchy, jež pácháme a o kterých věříme, že bychom si je měli po právu v plnosti odpykat. Zároveň však doufáme a víme, že nás právě ona svou mocí ochrání.

Zajisté o ní musíme mluvit co nejlépe, neboť ona nás platně obhajuje, propůjčila nám svou záštitu a v náš prospěch se namáhá a útočí na ďábla,

⁷ CSM 300, *Muito devería home sempre a loar.*

bojuje s ním, zbavuje ho důstojnosti a schopnosti škodit lidem.

Proto ji prosím, aby nedbala na slova zlých lidí, neboť stojím na její straně a kudy chodím, tudy ji bez přestání chválím, hledím pro ni skládat básně a dávám si záležet na tom, abych nacházel nové způsoby, jak ji mohu ctít –

– ale protivům ať dá takový dárek, jaký zasluhují, když upírají pravou hodnotu mým písním a melodiím a řečem a tenzonám složeným pro ni. V tom mi vyjevují sprostotu svých srdcí.

K tomu ještě prosím, aby mi odpustila dny promarněné usilováním o to, abych mohl předat své statky těm, u nichž jsem se při vši snaze nemohl shledat s upřímností a věrností, ale namísto toho se mě svou zlobou a falší pokusili zabít.

Marie se v této písni, která (jako mnohé jiné) především posluchače vybízí k neustávajícímu chválení, jeví nejen jako dobrá, mocná a Bohem milovaná světi-ce, ale v první řadě jako bytost rozumná. Dovede se orientovat ve světě a tento svět dovede svou mocí ovlivnit tak, aby v něm její věrní spěli ke spáse. Zvláštní typ spravedlnosti, podle které dosahují smilování i nepochybní hříšníci. Zvláštní spravedlnost ani písně o ní přitom nelze odmítat, pokud člověk nechce být autoritou krále a trubadúra oddaného světicí prohlášen za necivilizovaného křupana.

Alfons pro sebe konstruuje svět garantovaný právě takovouto světicí nejen s ohledem na vlastní zbožnost a spásu, ale i z politických příčin. Potřebuje se

opřít o Marii proti papeži i proti kastilským biskupům podepřeným autoritou Kristova náměstka. O spáse pro všechny, zprostředkované právě tou světicí, pro kterou zpívá, vypráví proto, aby získal příznivce. Ale spása proto nepřestává být spásou. Příběh o obrácení zloděje či osvobození vězně neztrácí svou moc – i když nepochází od chudých, může nakonec fungovat podobně jako narativy preferované otcem Codinou.

Patrně máme povinnost zkoumat tradici, to, co bylo „říkáno otcům“, i kdyby jen proto, aby Ježíšovo „ale já pravím vám“ mohlo zaletět do chápajících uší. Žijeme v neustálém dialogu s minulostí. A *Cantigas*, stejně jako podobné sbírky – *Dialogus miraculorum* Caesaria z Heisterbachu či *Legenda aurea* Jakuba de Voragine⁸ – nám tento dialog podbarvují příběhy podobnými pohádkám, ač špinavým a ováleným v lidské hříšnosti, a ještě spíš ve všednosti a obyčejnosti všech vášní, závistí a zel. Do té špíny je potřeba pozvat Spasitele, to je každému křesťanskému intelektuálovi jasné. Ale co když se ho právě tam člověk pozvat stydí? V zázračných vyprávěních do takto chudých poměrů přichází jako první Marie. A je na nás, abychom se s tímto způsobem „adventu“, jak ho nacházíme v tradici, nějak vyrovnali.

Matouš Jaluška

8 Česky: Caesarius z Heisterbachu: *Vyprávění o zázracích. Středověký život v zrcadle exemplu*. Vybrala a přel. Jana Nechutová. Praha: Vyšehrad, 2009. Jakub de Voragine: *Legenda aurea*. Přel. Václav Bahník, Anežka Vidmanová a Irena Zachová. Praha: Vyšehrad, 1998.

Osmisměrka

Tajenka skrývá jméno méně známé mučednice z přelomu 3. a 4. století. Narodila se na území dnešního Španělska. V křesťanské horlivosti měla coby mladá dívka svrhnout modlu, pošlapat obětní koláč pro pohanská božstva a ještě plivnout místodržiteli do tváře. Čekalo jí za to bití, mučení a nakonec upálení v pekařské peci. Když oheň dohořel, zdálo se, že z dívčiny úst vylétla holubice.

Zbytky jejího těla pak pokryl bělostný sníh. Tak to alespoň popsal básník Prudentius. Ať už to bylo jakkoli, bývala tato světice dříve vzývána jako záštita proti neštěstí. Dostanete-li se do španělské Méridy, najdete na místě bývalého Martova chrámu kostel zasvěcený právě této dívce.

Připravil Kamil Kozelský

C	H	I	R	U	R	G	I	E	C	I	N	J	O	D
S	U	A	A	K	R	O	T	K	U	R	T	S	N	I
U	P	K	T	A	K	N	A	M	A	R	E	M	A	K
B	O	V	E	V	O	L	U	C	E	S	E	R	K	O
O	K	Í	L	T	V	T	A	V	H	C	B	O	Č	P
R	U	C	A	Á	A	K	N	I	P	O	T	A	I	Ř
K	T	R	O	R	Z	T	T	U	K	Á	J	T	L	I
I	A	I	T	O	U	E	R	E	U	I	Í	L	H	V
M	K	E	S	T	A	O	P	O	N	A	Z	A	C	A
H	Č	L	C	K	K	Í	L	Z	U	G	D	K	A	D
Ě	I	Š	É	E	Á	A	E	T	A	P	A	O	K	O
B	L	U	N	R	L	R	B	A	K	S	I	M	V	B
Í	O	M	A	J	Á	K	N	E	P	Á	L	Ě	Á	O
Ř	P	J	A	T	K	Y	D	A	L	H	C	R	D	V
P	M	L	I	F	O	R	K	I	M	A	I	E	R	S

CÍVKA CUKETA DOJNICE ETAPA EVOLUCE CHIRURGIE CHLAD
 INSTRUKTORKA INZERÁT JATKY JÍZDA KABELA KACHLIČKA
 KAMERAMANKA KAPSA KAUZA KOBRA KOPŘIVA KORUPCE KVÁDR
 MAGNET MAJÁK MARATON MIKROBUS MIKROFILM MISKA MUŠLE
 OBCHVAT OPONA POKUTA POLIČKA PŘÍBĚH REKTORÁT SCÉNA
 SVOBODA TISKÁRNA TLAKOMĚR TOALETA TOPINKA UZLÍK

Veselte se, andělové, aleluja

The musical score is written on two staves in 3/4 time, with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The melody is simple and joyful, featuring quarter and eighth notes. The lyrics are written below the notes.

Ve-sel-te se, an-dě-lo-vé, a-le-lu-ja,
zpí-vej-te chvá-ly kře-sťá-né, a-le-lu-ja!

2. Neboť zvítězil nad smrtí
Kristus, náš Pán,
jenž co Beránek k oběti
byl za nás dán.	4. Proto mu věčně děkujeme,
aleluja,
srdce svá pro něj připravme,
aleluja!
3. Od všech hříchů očištění
daruje nám,
Otcovo království Boží
zvěstuje nám.	5. Sláva buď Otci i Synu,
aleluja,
v jednotě Duchu svatému,
aleluja!

Text: Lukáš M. Vytlačil (2021)

Hudba: Adam Michna z Otradovic (1661)

Najdete nás také na webu a sociálních sítích!

www.starokatolici.cz

www.facebook.com/starokatolici.cr

Přihlašte se také k odběru novinek na www.starokatolici.cz/newsletter

**Starokatolická
církev v ČR**